

освіти (педагогічні науки). 2022. Вип. 20. С. 118–126. DOI: 10.32626/2413-2578.2022-20.118-126

2. Martschenko D., Trejo S., Domingue B. W. Genetics and Education: Recent Developments in the Context of an Ugly History and an Uncertain Future. *AERA Open*. 2019. Vol. 5, No. 1. DOI: 10.1177/2332858418810516.

3. Özcan Ö. Ö., Çevreli B., Maki M. A. A., Kumar P. V., Ergüzel T. T. Genetically informed learning interventions for autism spectrum disorder: A systematic review of randomized controlled trials. *Research in Autism*. 2026 Vol. 129. Article 202742. DOI: 10.1016/j.reia.2025.202742

4. Rafter M., Gillies R. M. Genomics Literacy: Implications for Teaching Students with a Range of Special Needs. *International Journal of Disability, Development and Education*. 2018. Vol. 65, No. 1. P. 45–56. DOI: 10.1080/1034912X.2017.1334877

5. Little I. D., Gunter C. Mini-Review: Genetic Literacy and Engagement With Genetic Testing for Autism Spectrum Disorder. *Frontiers in Genetics*. 2021. Vol. 12. DOI: 10.3389/fgene.2021.693158

6. Talwar D., Tseng T.-S., Foster M. et al. Genetics/genomics education for nongenetic health professionals: a systematic literature review. *Genetics in Medicine*. 2017. Vol. 19. P. 725–732. DOI: 10.1038/gim.2016.156

7. Donovan B. M. Ending genetic essentialism through genetics education. *HGG Advances*. 2022. Vol. 3, No. 1. DOI: 10.1016/j.xhgg.2021.100058

8. Gasteiger N., Vercell A., Khan N. et al. Digital interventions for genomics and genetics education, empowerment, and service engagement: A systematic review. *Journal of Community Genetics*. 2023. Vol. 14. P. 227–240. DOI: 10.1007/s12687-023-00648-w

ПАКУШИНА Людмила Зіновіївна

РОЛІ ВЧИТЕЛЯ-ЛОГОПЕДА У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Роль вчителя-логопеда у сучасному освітньому середовищі значно видозмінилася. Якщо ще кілька десятиріч років назад вчитель-логопед був фахівцем із постановки звуків мовлення незначної кількості учнів початкової школи і у штаті працівників українських закладів освіти він швидше був виключенням, ніж обов'язковим учасником навчально-виховного процесу закладу. Тепер же в умовах значного збільшення дітей із різними порушеннями мовлення та широкого впровадження ідей інклюзії у закладах освіти різних рівнів (від дошкільної до вищої) наявність такого працівника у штаті суттєво розширює можливості закладу і сприяє розвитку його іміджу та популярності серед населення. Такі особливості закладу у свою чергу дають поштовх як до

професійного, так і до економічного зростання можливостей усіх його працівників і у цілому визначають його як успішний та перспективний.

Отже, за таких умов вчитель-логопед стає одним із провідних фахівців інклюзивного освітнього середовища в якому разом навчаються як діти із порушеннями мовлення, так і діти без таких порушень. Основна його задача сприяти створенню розвиваючого освітнього середовища в якому відбувається взаємодія надзвичайно різномірної групи учасників освітнього процесу закладу, як дітей, так і дорослих із різноманітними можливостями й ресурсами.

Як провідний фахівець інклюзивного освітнього середовища вчитель-логопед здійснює:

1) роль аналітика мовленнєвого розвитку дітей закладу освіти. У такому амплуа вчитель-логопед має здійснювати «планові логопедичні обстеження учнів початкових класів з 1 по 30 вересня та з 1 по 30 травня; укомплектувати групи, з якими будуть проводитись логопедичні заняття в поточному навчальному році; планувати відповідну корекційно-розвивальну роботу». Також вчитель-логопед «проводить додаткове поточне обстеження дітей з 15 по 20 січня, із метою перевірки динаміки мовленнєвого розвитку таких дітей» [7, с. 847-848].

2) роль фасилітатора мовленнєвого розвитку учнів як із порушеннями мовлення, так і з нормотиповим його розвитком в освітньому процесі закладу. Здійснює це він шляхом планування та проведення відповідних індивідуальних, фронтальних та групових занять із такими учнями. Але крім цього, «вчитель-логопед взаємодіє не лише з дитиною з особливими освітніми потребами та її батьками, а й з іншими дітьми та їхніми батьками, з педагогічними працівниками, бібліотечним, медичним і технічним персоналом, педагогами спеціальної освіти, здійснює відповідну психо-профілактичну роботу, спрямовану на вибудову сприятливого мікроклімату в навчальному закладі і сприяє соціалізації дітей з мовленнєвими порушеннями [3, с. 98].

3) розробника безбар'єрного освітнього середовища. Для цього він намагається «організувати таке освітньо-розвивальне середовище, яке задовольнить особливі мовленнєві потреби усіх дітей із порушеннями мовлення». Здійснюється це шляхом участі вчителя-логопеда у запровадженні відповідних «адаптацій і модифікацій навчального матеріалу таких учнів», через відповідну консультативну роботу із іншими педагогами та батьками таких дітей, формуючи таким чином «стратегією їх підтримки» [2, с. 35-37.].

4) координатора міждисциплінарної команди психолого-педагогічного супроводу дітей із різними порушеннями щодо проблеми їх мовлення. Для цього він керує співпрацею між вчителями, психологами та батьками впливаючи таким чином на «інформаційно-просвітницький, діагностично-консультативний, лого-корекційний, психолого-виховний напрями» діяльності команди супроводу дитини [4, с. 24-30].

5) агента міжвідомчої співпраці (між закладами освіти, інклюзивно-ресурсними центрами, медичними установами, громадськими організаціями). Можливість вчителя-логопеда до взаємодії із іншими закладами сприяє «обміну інформацією, координації дій, спільному використанню ресурсів і тим сам дозволяють забезпечити доступність та якість логопедичних послуг для всіх дітей, які їх потребують, незалежно від їхнього місця перебування та обставин» [5, с. 116-122].

6) консультанта і просвітника сприяє розповсюдженню серед колег різного фаху та батьків дітей із особливими потребами «науково достовірної інформації щодо нейропластичності раннього віку та значущості своєчасного втручання, а також хибних уявлень про різні порушення розвитку дітей», така роль вчителя-логопеда сприяє ще й зниженню батьківської тривожності, подолання недовіри до фахівців спеціальної освіти [6].

7) роль розробника освітньо-інформаційного середовища передбачає «вміння користуватися сучасними технічними засобами, володіння прийомами роботи в галузі ІКТ та здатність доцільно їх застосовувати у своїй професійній діяльності» [1, с. 22-28].

Отже, таке рольове перенасичення професійної діяльності вчителя-логопеда дає підстави нам для визначення цього фахівця не просто як провідного фахівця інклюзивного освітнього середовища, а як його безпосереднього організатора та управлінця, тобто менеджера такої освітньої діяльності.

Список використаних джерел:

1. Байбара Т. В. Роль освітнього інформаційно-комунікаційного середовища в роботі вчителя-логопеда / Т. В. Байбара. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 2016. Вип. 31. С. 22-28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2016_31_6.

2. Запровадження безбар'єрності освітніх послуг в закладах дошкільної та загальної середньої освіти : аналітичні матеріали для МОН України / за заг. ред. Л.І. Прохоренко, В.В. Засенка, Н.А. Ярмоли. Київ: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2024. 77 с. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/742529/1/%D0%91%D0%95%D0%97%D0%91%D0%90%D0%A0%27%D0%84%D0%A0%D0%9D%D0%86%D0%A1%D0%A2%D0%AC%20%D0%86%D0%A1%D0%9F%D0%9F_2024.pdf С. 35-37.

3. Каплієнко А.І. Обізнаність студентів у своєрідності діяльності учителів-логопедів в умовах інклюзії як передумова їхньої професійної компетентності. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 15. Т. 1. 2019 С. 96-100. https://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2019/15/part_1/22.pdf

4. Кисличенко В.А. Логопедичний супровід сім'ї як системна логопедична допомога родині, в якій виховується дитина з порушеннями мовлення. *Логопедія*. 2015. № 6. С. 24-30. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/logoped_2015_6_5.

5. Король А. Особливості організації роботи логопеда у закладі освіти в умовах воєнного стану. *Педагогічний дискурс*, випуск 37, 2025. С. 116-122. <https://ojs.kgpa.org.ua/index.php/peddiscourse/article/view/1261>

6. Хайленко Н. В. Сторінка вчителя-логопеда. КУ «Інклюзивно-ресурсний центр» Мішково-Погорілівської сільської ради: ве-сайт. <https://inklyuzivno-resursnij-tsentr-vitovskoji-rajonnoji-radi.webnode.com.ua/storinka-vchitelya-logopeda-khajlenko-n-v/>

7. Швець О.І., Швець Б.Б. Специфіка організації роботи логопеда в навчально-реабілітаційному центрі. Проблеми сучасної психології: Збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С.Костюка НАПН України Випуск 14. 2011. С. 847-848.

СУЯТИНОВА Катерина Євгенівна

ЕТИКА ВЗАЄМОДІЇ З РІЗНИМИ ЛЮДЬМИ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ТА СОЦІАЛЬНОМУ ПРОСТОРІ

У контексті глобалізації та впровадження інклюзивних стандартів в Україні, етика взаємодії стає фундаментом професійної компетентності педагога. Необхідність розробки чітких етичних орієнтирів зумовлена зростанням соціальної різноманітності та викликами, що постають перед фахівцями при роботі з особами з особливими освітніми потребами (далі – ООП), представниками різних культурних та вікових груп.

Мета – теоретично обґрунтувати ключові принципи етичної взаємодії з різними категоріями осіб та визначити механізми забезпечення безбар'єрного комунікативного середовища.

Теоретико-методологічним підґрунтям дослідження етики взаємодії є філософська концепція суб'єкт-суб'єктного підходу та правозахисна модель інвалідності, закріплена в Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю.

Сучасний вектор розвитку українського суспільства орієнтований на європейські цінності демократії, гуманізму та соціальної справедливості. Тому особливої ваги набуває розбудова безбар'єрного середовища, що зафіксовано в Національній стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. Проте забезпечення доступності не обмежується лише архітектурними чи технічними рішеннями. Наукове осмислення етики взаємодії базується на філософії людиноцентризму та концепції соціальної інклюзії. Етична взаємодія передбачає перехід від медичної моделі сприйняття людської різноманітності до соціальної та правозахисної, де відмінності між людьми розглядаються як природна частина людського досвіду. Таким чином, етика